הִלְכוֹת תְּפִלָּה סִימָן פט

פט הִלְכוֹת תְּפִלָּה וּזְמַנָּהּ. וּבוֹ ח׳ סְעִיפִים:

א [א]זְמַן תְּפִלַּת הַשַּׁחַר מִצְוָתָהּ שֶׁיִּתְחִיל (א) עִם הָנֵץ (ב) הַחַמָּה, כְּדִכְתִיב (תהלים נט ה) ״יְרָאוּךָ עִם שִׁמְשׁ׳, * [ב]וְאִם הִתְפַּלֵּל מִשֶּׁעָלָה (ג) (ב) עַמּוּד הַשַּׁחַר וְהָאִיר (ג) פְּנֵי הַמִּזְרָח, (ד) * יָצָא. [ג]וְנִמְשָׁךְ זְמַנָּהּ עַד סוֹף אַרְבַּע שָׁעוֹת שֶׁהוּא שְׁלִישׁ (ג) [ג] (ה) הַיּוֹם. [ד]וְאִם טָעָה (ו) אוֹ עָבַר וְהִתְפַּלֵּל אַחַר אַרְבַּע שָׁעוֹת עַד חֲצוֹת, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין

א בְּרָכוֹת כ״ו (ע״א).
ב שָׁם הָרא״ש שָׁם (פ״ד סי׳ א).
ג שָׁם בְּמִשְׁנָה וּבְרַבִּי יְהוּדָה. ד שָׁם בַּגְּמָרָא.

בַּאֵר הֵיטֵב

א (ה) **הַחַמָּה.** כָּתַב רַשׁ״ל (הור״ד בסג״א סק״א) בִּימֵי הַסְּלִיחוֹת רָאוּי לְזַהֵר בָּזֶה, שֶׁרְגִילִין לְהַקְדִּים קֹדֶם הָנֵץ הַחַמָּה, וְאֵינוֹ נָכוֹן, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְכָתַב הַמַּגֵּן אַבְרָהָם (שם) וְאָפְשָׁר שֶׁסָּמְכוּ עַל שֶׁטָּרַח צבור הוּא שֶׁיְּלִכוּ לְבָתֵּיהֶם וְיִקְבְּצוּ שֵׁנִית, וּמִכָּל מָקוֹם יִרְאֶה לְכַתְּחִלָּה שֶׁלֹּא לְהַשְׁכִּים כָּל כָּךְ: **(ב) עַמּוּד הַשַּׁחַר.** הֵיינוּ הָאוֹר הַנּוֹצֵץ בְּפֹאַת הַמִּזְרָח קֹדֶם עֲלוֹת הַשֶּׁמֶשׁ שָׁעָה וְחֹמֶשׁ שָׁעָה. עַיֵּן מַגֵּן אַבְרָהָם (סק״ב) מַה שָּׁכָתַב. [וְכָתַב בְּסֵפֶר אֲלִיָּהוּ רַבָּה (סק״א) דְּדַוְקָא פָּנֵי כָל הַמִּזְרָח וְלֹא סְגִי כְּשֶׁהַבְּרִיק הַשַּׁחַר כִּנְקֵדָּה בִּלְבַד, דְּלֹא כְּמַגֵּן אַבְרָהָם כֹּהֵן (מאמר א פרק ב), עַיֵּן שָׁם שֶׁהֵבִיא כְּמָה רְאָיוֹת לְדִבְרָיו]: **(ג) הַיּוֹם.** וְאִם הַיּוֹם אָרֹךְ שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה שָׁעוֹת, הֲרֵי שֵׁשׁ שֶׁהֵבִיא כְּמָה רְאָיוֹת לְדִבְרָיו]: **(ג) הַיּוֹם.** וְאִם הַיּוֹם אָרֹךְ תֵּשַׁע שָׁעוֹת, הֲרֵי שָׁלֹשׁ שָׁעוֹת, דִּלְעוֹלָם מְשַׁעֲרִין שָׁעוֹת אֵלּוּ לְפִי עִנְיַן הַיּוֹם וְהֵם נִקְרָאִים שָׁעוֹת זְמָנִיּוֹת. אַף עַל גַּב דְּכָתְבִינַן בְּסִימָן א׳ סְעִיף קָטָן ד׳. וְעַיֵּן סִימָן קכ״ד סְעִיף ב׳ דְּצָרִיךְ לִגְמֹר הַתְּפִלָּה קֹדֶם הַלַּיְלָה לִשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁעוֹת, שֶׁאֲנִי הָתָם דִּלְגַבֵּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַיְלָה כַּיּוֹם יָאִיר. עַיֵּן מַגֵּן אַבְרָהָם סִימָן רל״ג סְעִיף קָטָן ד׳. וְעַיֵּן סִימָן קכ״ד סְעִיף ב׳ דְּצָרִיךְ לִגְמֹר הַתְּפִלָּה קֹדֶם

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

א [ג] הַיּוֹם. עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן א׳ (סק״י) בְּשֵׁם (הַשָּׁבוּת יַעֲקֹב) [הַשָּׁב יַעֲקֹב (ח״א סי׳ א)] וְשָׁלְמֵי צִבּוּר (זמן קימת חצות) שֶׁהַחֶשְׁבּוֹן שֶׁל שָׁעוֹת זְמָנִיּוֹת הוּא לְפִי עִנְיַן חֲצוֹת הַיּוֹם שֶׁהַחַמָּה עוֹמֶדֶת בְּאֶמְצַע הָרָקִיעַ וְאַחַר שֶׁפִּיֵּס עֶשְׂרֵה שָׁעוֹת הוּא חֲצוֹת לַיְלָה, וּלְפִי זֶה הָיָה מָקוֹם לוֹמַר דְּאַחַר חֶשְׁבּוֹן (י״ב) [וְשִׁמּוֹנָה עֶשְׂרֵה] שָׁעוֹת מֵחֲצִי הַיּוֹם הוּא חֲצוֹת לַיְלָה, וּלְפִי זֶה אַף לְעִנְיַן קְרִיאַת שְׁמַע וּתְפִלָּה, אַף בְּאֶמֶת אֵינוֹ כֵּן וּלְעִנְיַן זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע וּתְפִלָּה בְּתַר תְּחִלַּת הַיּוֹם וּתְחִלַּת

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

א (א) **עִם הָנֵץ.** הִיא (ב) הַשָּׁעָה שֶׁהַחַמָּה מַתְחֶלֶת לִזְרֹחַ בְּרָאשֵׁי הָהָרִים. (ג) וְרָאוּי וְנָכוֹן לְזַהֵר בָּזֶה לְכַתְּחִלָּה אַף בִּימֵי הַסְּלִיחוֹת, (ג) וְכֵן בְּחָרָף כְּשֶׁמַּשְׁכִּימִים וּבָאִים לְבֵית הַכְּנֶסֶת בַּבֹּקֶר הַשְׁכֵּם יַמְתִּינוּ מִלְּהִתְפַּלֵּל עַד הָנֵץ וּכְדִלְעֵיל בְּסִימָן נ״ח סְעִיף א׳, עַיֵּן שָׁם. אַף כְּשֶׁמַּשְׁכִּים לָצֵאת לְדֶרֶךְ (ד) וּכְהַאי גַּוְנָא שְׁאָר דְּחָק וְאֹנֶס דְּמִתְּרִי לְהַקְדִּים כִּדְלִקְמָן בְּסָעִיף ח׳, עַל כָּל פָּנִים יַמְתִּינוּ מְלִבָּרֵךְ עַל הַתְּפִלִּין עַד שֶׁיָּכִיר אֶת חֲבֵרוֹ הָרָגִיל עִמּוֹ קְצָת בְּרִחוּק אַרְבַּע אַמּוֹת, דְּמִקְּדָם אָסוּר לְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן וּכְדִלְעֵיל בְּסִימָן ל׳ סָעִיף א׳, עַיֵּן שָׁם בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס״ק יג). כָּתַב (ה) בִּפְרִי מְגַדִּים (סי״ק ג) תצ״ד (א״א ריש הסימן) דְּבֵחַג הַשָּׁבוּעוֹת שֶׁנַּעֲוֹרִין כָּל הַלַּיְלָה מֻתָּר לְהִתְפַּלֵּל קֹדֶם הָנֵץ, דִּכְשֶׁיֵּלְכוּ לְבָתֵּיהֶם בְּהַשְׁכָּמָה טָרַח הוּא לְהִתְקַבֵּץ שֵׁנִית. וּמִכָּל מָקוֹם יֵשׁ לְזַהֵר שֶׁלֹּא לִקְרוֹת קְרִיאַת שְׁמַע כָּל זְמַן בְּהַשְׁכָּמָה, דְּהֵינוּ קֹדֶם שֶׁיִּרְאֶה אֶת חֲבֵרוֹ בְּרִחוּק אַרְבַּע אַמּוֹת וְיַכִּירֶנּוּ, דְּזֶה אָסוּר לְכַתְּחִלָּה, וּכְדִלְעֵיל בְּסִימָן נ״ח (ס״א) עַיֵּן שָׁם: **(ב) עַמּוּד הַשַּׁחַר.** עַמּוּד הַשַּׁחַר הוּא מַה שֶּׁמַּתְחִיל הָאוֹר לִקְרוֹת בְּקִרְיַאת שְׁמַע כָּל זְךָ בְּהַשְׁכָּמָה, דְּהֵינוּ אוֹר הַנִּמְשָׁךְ מִלְּמַעְלָה (פ״א מ״א ד״ה רבן גמליאל) כְּלֹם כְּאֶחָד הַסְכִּימוּ דַּעַת שְׁיָאִיר הַמִּזְרָח אֲפִלּוּ בְּדִיעֲבַד אֵינוֹ יוֹצֵא, מִשּׁוּם דַּעֲדַיִן הוּא בִּכְלַל לַיְלָה עַד שֶׁהָאִיר הַמִּזְרָח, וְכָל הַפּוֹסְקִים שֶׁכָּתְבוּ מִשֶּׁעָלָה עַמּוּד הַשַּׁחַר בְּאֵיזֶה עִנְיָן, הֵיינוּ הָאִיר הַמִּזְרָח, וְכֵן מַה שֶּׁשָּׁנִינוּ בְּמִגִּלָּה כ׳ (ע״א) וְכֵן שָׁעָשׂוּ מִשֶּׁעָלָה עַמּוּד הַשַּׁחַר כְּשֵׁר הֵיינוּ הָאִיר הַמִּזְרָח, גַּם מָצָאתִי אַחַר כָּךְ בְּסֵפֶר מַגֵּן גִּבּוֹרִים (אלף המגן סק״כ) שֶׁמְּצַדֵּד לְהַכְרִיעַ כֵּן לַהֲלָכָה כְּהָאלְיָה רַבָּה, וּלְפָלֵא שֶׁלֹּא הִזְכִּיר שָׁגַם הַגְּרָ״א כָּתַב כֵּן וְהֵבִיא עַל זֶה רְאָיָה מִירוּשָׁלְמִי (שם) עַיֵּן שָׁם בְּשִׁנּוּיֵ אֵלְיָהוּ, וְנַפְקָא מִינָּהּ מִזֶּה לְכָמָּה הֲלָכוֹת שֶׁבְּתוֹרָה, וְכֵן מַה שֶּׁכָּתוּב לְקַמָּן בְּסָעִיף ח׳ דְּכִשֶּׁעָת הַדְּחָק מֻתָּר לְכַתְּחִלָּה לְהִתְפַּלֵּל מִשֶּׁעָלָה עַמּוּד הַשַּׁחַר, הֵיינוּ גַּם כֵּן כְּשֶׁהָאִיר פְּנֵי הַמִּזְרָח, וְהַמְחַבֵּר סָמַךְ בָּזֶה עַל אַדְלְיָעֵל בְּרֵישׁ הַסִּימָן דְּאַחַר שֶׁהָאִיר דַּוְקָא, דְּשָׁעַת הַדְּחָק לְכַתְּחִלָּה אֵינוֹ קִיל מִשֶּׁלֹּא בְּשָׁעַת הַדְּחָק דְּיִרְאֶה (וְרֵשָׁר בָּזֶה מַה שֶּׁתַּמַּהּ הַפְּרִי מְגַדִּים מִלְּעֵיל סִימָן נ״ח סָעִיף ג׳ וד׳) וְכֵן לְעֵיל בְּסִימָן נ״ח סָעִיף ג׳ וד׳ לְעִנְיַן קְרִיאַת שְׁמַע יְהֵיהָ גַּם כֵּן דַּוְקָא אַחַר שֶׁהָאִיר הַמִּזְרָח, וְעַיֵּן לְעֵיל בְּסִימָן נ״ח בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד״ה משעלה) שֶׁהֵבַאתִי רְאָיָה מִדִּבְרֵי רַחֲשָׁ״א (ח: ד״ה ולענין קריאה) שֶׁגַּם הוּא סוֹבֵר כְּהָאלְיָה רַבָּה וְהַגְּרָ״א וְהַמַּשְׂאָה יְהוּדָה הֵנָּ״ל. **וּלְדִינָא בְּנִדְאֵי יֵשׁ לְחוּשׁ לְכָל הֵנִי רַבָּנְוָתָא בְּכָל דָּבָר שֶׁמְּצִינוּ בַּיּוֹם אִם עָשָׂהוּ קֹדֶם שֶׁהָאִיר הַמִּזְרָח, לַחֲזֹר וְלַעֲשׂוֹתוֹ לְאַחַר שֶׁהָאִיר, אֲמְנָם בִּתְפִלָּה אִפְשָׁר דְּיֵשׁ לְחַלֵּק בָּזֶה, וְהוּא דְּשָׁלֹא בְּשָׁעַת הַדְּחָק לְכָאוֹרָה יֵשׁ לְהַחְמִיר בָּזֶה אַף בְּדִיעֲבַד** וּכְהַפְּרִי מְגַדִּים הַנַּ״ל, וְכֵן מַשְׁמַע מִדְּרָךְ הַחַיִּים (זמן תפלה ס״א) שֶׁהִצְרִיךְ לַהֲלָכָה כְּהַבַּ״ח (ס״א) וְהָאלְיָה רַבָּה דְּלֹא כְּשֶׁכְּרִיךְ הַשַּׁחַר כִּנְקֵדָּה אֶלָּא עַד שֶׁיָּאִיר כָּל הַמִּזְרָח, **אֲבָל בְּשָׁעַת הַדְּחָק אִם הִתְפַּלַּל קֹדֶם שֶׁהָאִיר הַמִּזְרָח, אֲפִלּוּ יֵשׁ לִסְמֹךְ בָּזֶה בְּדִיעֲבַד** עַל הַמַּגֵּן אַבְרָהָם וְהַפְּרִי מְגַדִּים הַנַּ״ל **שֶׁלֹּא לַחֲזֹר וּלְהִתְפַּלֵּל מִשּׁוּם חֲשַׁשׁ בְּרָכָה לְבַטָּלָה, וְצָרִיךְ עִיּוּן.** [ד]**וּלְכַתְּחִלָּה בְּוַדַּאי יֵשׁ לִיזָּהֵר בָּזֶה מְאֹד אֲפִלּוּ בְּשָׁעַת הַדְּחָק.** וְכָל זֶה הוּא מַחֲמַת מִצְוַת קְרִיאַת שְׁמַע וּתְפִלָּה, וּבְצֵאת שֶׁצָּרִיךְ לְהַנִּיחַ גַּם כֵּן תְּפִלִּין יֵשׁ לְהַמְתִּין עוֹד מְעַט וְהוּא עַד שֶׁיַּכִּיר אֶת חֲבֵרוֹ בְּרִחוּק אַרְבַּע אַמּוֹת, וְאִם מַנִּיחַ מִקֹּדֶם יָפֵה בִּלֹא בְּרָכָה וּכְשֶׁיַּגִּיעַ הַזְּמַן יִמְשַׁמֵּשׁ וִיבָרֵךְ וְכַנַּ״ל בְּסִימָן ל׳ סָעִיף ג׳:

* **יָצָא. הֵיינוּ בְּדִיעֲבַד,** כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (סק״ד), וְכֵן הָעִתִּיקוּ הַרְבֵּה אַחֲרוֹנִים, **וְהַפְּרִי חָדָשׁ חוֹלֵק עַל הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ וְסָבִירָא לֵיהּ דְּמִשֶּׁהָאִיר הוּא זְמַנָּהּ לְכַתְּחִלָּה, רַק לְוַתִּיקִין הוּא קֹדֶם הָנֵץ. וְאָמְנָם** לְפִי מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ לְמַעְלָה דְּקֹדֶם שֶׁהָאִיר לֹא יָצָא אַף בְּדִיעֲבַד, אִם כֵּן **מוּכָח מִכָּל הַפּוֹסְקִים דְּאַף אַחַר שֶׁהָאִיר לְכַתְּחִלָּה אֵין לְהִתְפַּלֵּל דַּוְקָא עַדַיִן בִּכְלַל עַמּוּד הַשַּׁחַר.** גַּם אֵין נַפְקָא מִינָּהּ בְּכָל זֶה לְדִינָא לְדִירְדִין, דִּדְבָרָיו הוּא רַק לְעִקַּר מִצְוַת תְּפִלָּה, אֲבָל לְפִי מַה שֶּׁכָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל נוֹהֵג וְהֵיכִר לְכַתְּחִלָּה לְסָמֹךְ גְּאֻלָּה לַתְּפִלָּה אֵיךְ יָכוֹל לְכַתְּחִלָּה לְהִתְפַּלֵּל תֵּכֶף מִשֶּׁיָּאִיר הַיּוֹם, הָא

בֵּאוּר הֲלָכָה

א * **וְאִם הִתְפַּלֵּל מִשֶּׁעָלָה עַמּוּד הַשַּׁחַר וְכוּ׳.** עַמּוּד הַשַּׁחַר נִקְרָא מַה שֶּׁמַּתְחִיל הָאוֹר לְהִתְנוֹצֵץ בְּפֹאַת הַמִּזְרָח קֹדֶם הָנֵץ הַחַמָּה כְּשִׁעוּר שָׁעָה וְחֹמֶשׁ שָׁעָה (רמב״ם (בפי׳ המשניות) פ״ק א׳ דברכות (מ״א), וְלֹא כְּמוֹ שֶׁטּוֹעִין אֵיזֶה אֲנָשִׁים שֶׁעַמּוּד הַשַּׁחַר הוּא כּוֹכָבָא דְּצַפְרָא, דְּהוּא זְמַן הַרְבֵּה קֹדֶם וּכְדִלְעֵיל בְּסִימָן נ״ח (ס״א). **וּמִשְׁמַע מִדִּבְרֵי הַמְחַבֵּר דְּקֹדֶם שֶׁהֵאִיר הַמִּזְרָח אַף שֶׁעָלָה עַמּוּד הַשַּׁחַר לֹא יָצָא אַף בְּדִיעֲבַד, וְכֵן מַשְׁמַע בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ יְרֻחָם** (נתיב ג ח״ג), **וְדַעַת הַמַּגֵּן אַבְרָהָם** (סק״ג) **וְהַפְּרִי חָדָשׁ דְּמִשֶּׁעָלָה עַמּוּד הַשַּׁחַר יָצָא בְּדִיעֲבַד דִּיּוּם הוּא.** וּבִפְרִי מְגַדִּים (א״א סק״ג) מְפַקְפֵּק בָּזֶה, אַף דִּבְעָצְמוֹ הַדִּין מַשְׁמַע דְּסָבִירָא לַיהּ כְּדִבְרֵיהֶם דְּמִן הַתּוֹרָה יוֹם הוּא אַף קֹדֶם שֶׁהֵאִיר פְּנֵי הַמִּזְרָח לְכָל דָּבָר כֵּיוָן שֶׁעָלָה הַשַּׁחַר, וּמִפְּנֵי זֶה בְּשָׁעַת הַדְּחָק מֻתָּר לְכַתְּחִלָּה תֵּכֶף מִשֶּׁעָלָה עַמּוּד הַשַּׁחַר, עַל כָּל פָּנִים שֶׁלֹּא בְּשָׁעַת הַדְּחָק מְצַדֵּד לְהוֹכִיחַ מִדִּבְרֵי הָרַמְבַּ״ם לְעִנְיַן תְּפִלָּה (פ״ג ה״ז) דְּאַף בְּדִיעֲבַד לֹא יָצָא מִשֶּׁעָלָה עַמּוּד הַשַּׁחַר. אֲמְנָם בְּיוֹתֵר מִזֶּה מָצִינוּ בְּסֵפֶר אֵלִיָּהוּ רַבָּא (סק״א) וּבְסֵפֶר מַסֶּה יְהוּדָה (סק״א) וְהָאֲגְרָ״א בְּסִפְרוֹ שְׁנוֹת אֵלִיָּהוּ (פ״א מ״א ד״ה רבן גמליאל) כֻּלָּם כְּאֶחָד הִסְכִּימוּ דְּעַד שֶׁיָּאִיר הַמִּזְרָח אֲפִלּוּ בְּדִיעֲבַד אֵינוֹ יוֹצֵא, מִטַּעַם דַּעֲדַיִן הוּא בִּכְלַל לַיְלָה עַד שֶׁהֵאִיר הַמִּזְרָח, וְכָל הַפּוֹסְקִים שֶׁכָּתְבוּ מִשֶּׁעָלָה עַמּוּד הַשַּׁחַר בְּאֵיזֶה עִנְיָן, הֵיינוּ הֵאִיר הַמִּזְרָח, וְכֵן מַה שֶּׁשָּׁנִינוּ בְּמִגִּלָּה כ׳ (ע״א) וְכֵן שֶׁעָשׂוּ מִשֶּׁעָלָה עַמּוּד הַשַּׁחַר כְּשֵׁר הֵיינוּ הֵאִיר הַמִּזְרָח, גַּם מָצָאתִי אַחַר כָּךְ בְּסֵפֶר מַגֵּן גִּבּוֹרִים (אלף המגן סק״כ) שֶׁמְּצַדֵּד לְהַכְרִיעַ כֵּן לַהֲלָכָה כְּהָאלְיָה רַבָּה, וּלְפָלֵא שֶׁלֹּא הִזְכִּיר שָׁגַם הַגְּרָ״א כָּתַב כֵּן וְהֵבִיא עַל זֶה רְאָיָה מִירוּשָׁלְמִי (שם) עַיֵּן שָׁם בְּשִׁנּוּיֵ אֵלִיָּהוּ, וְנַפְקָא מִינָּהּ מִזֶּה לְכָמָּה הֲלָכוֹת שֶׁבְּתוֹרָה, וְכֵן מַה שֶּׁכָּתוּב לְקַמָּן בְּסָעִיף ח׳ דְּכִשֶּׁעַת הַדְּחָק מֻתָּר לְכַתְּחִלָּה לְהִתְפַּלֵּל מִשֶּׁעָלָה עַמּוּד הַשַּׁחַר, הֵיינוּ גַּם כֵּן כְּשֶׁהֵאִיר פְּנֵי הַמִּזְרָח, וְהַמְחַבֵּר סָמַךְ בָּזֶה עַל אַדְלְיָעֵל בְּרֵישׁ הַסִּימָן דְּאַחַר שֶׁהֵאִיר דַּוְקָא, דְּשָׁעַת הַדְּחָק לְכַתְּחִלָּה אֵינוֹ קִיל מִשֶּׁלֹּא בְּשָׁעַת הַדְּחָק דְּיִרְאֶה (וְרֵשָׁר בָּזֶה מַה שֶּׁתַּמַּהּ הַפְּרִי מְגַדִּים מִלְּעֵיל סִימָן נ״ח סָעִיף ג׳ וד׳) וְכֵן לְעֵיל בְּסִימָן נ״ח סָעִיף ג׳ וד׳ לְעִנְיַן קְרִיאַת שְׁמַע יְהֵיהָ גַּם כֵּן דַּוְקָא אַחַר שֶׁהֵאִיר הַמִּזְרָח, וְעַיֵּן לְעֵיל בְּסִימָן נ״ח בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד״ה משעלה) שֶׁהֵבַאתִי רְאָיָה מִדִּבְרֵי רַחֲשָׁ״א (ח: ד״ה ולענין קריאה) שֶׁגַּם הוּא סוֹבֵר כְּהָאלְיָה רַבָּה וְהַגְּרָ״א וְהַמַּשְׂאָה יְהוּדָה הֵנָּ״ל. **וּלְדִינָא בְּנִדְאֵי יֵשׁ לְחוּשׁ לְכָל הֵנִי רַבָּנְוָתָא בְּכָל דָּבָר שֶׁמְּצִינוּ בַּיּוֹם אִם עָשָׂהוּ קֹדֶם שֶׁהֵאִיר הַמִּזְרָח, לַחֲזֹר וְלַעֲשׂוֹתוֹ לְאַחַר שֶׁהֵאִיר, אֲמְנָם בִּתְפִלָּה אִפְשָׁר דְּיֵשׁ לְחַלֵּק בָּזֶה, וְהוּא דְּשָׁלֹא בְּשָׁעַת הַדְּחָק לְכָאוֹרָה יֵשׁ לְהַחְמִיר בָּזֶה אַף בְּדִיעֲבַד** וּכְהַפְּרִי מְגַדִּים הַנַּ״ל, וְכֵן מַשְׁמַע מִדְּרָךְ הַחַיִּים (זמן תפלה ס״א) שֶׁהִצְרִיךְ לַהֲלָכָה כְּהַבַּ״ח (ס״א) וְהָאלְיָה רַבָּה דְּלֹא כְּשֶׁכְּרִיךְ הַשַּׁחַר כִּנְקֵדָּה אֶלָּא עַד שֶׁיָּאִיר כָּל הַמִּזְרָח, **אֲבָל בְּשָׁעַת הַדְּחָק אִם הִתְפַּלַּל קֹדֶם שֶׁהֵאִיר הַמִּזְרָח, אֲפִלּוּ יֵשׁ לִסְמֹךְ בָּזֶה בְּדִיעֲבַד** עַל הַמַּגֵּן אַבְרָהָם וְהַפְּרִי מְגַדִּים הַנַּ״ל **שֶׁלֹּא לַחֲזֹר וּלְהִתְפַּלֵּל מִשּׁוּם חֲשַׁשׁ בְּרָכָה לְבַטָּלָה, וְצָרִיךְ עִיּוּן.** [ד]**וּלְכַתְּחִלָּה בְּוַדַּאי יֵשׁ לִיזָּהֵר בָּזֶה מְאֹד אֲפִלּוּ בְּשָׁעַת הַדְּחָק.** וְכָל זֶה הוּא מַחֲמַת מִצְוַת קְרִיאַת שְׁמַע וּתְפִלָּה, וּבְצֵאת שֶׁצָּרִיךְ לְהַנִּיחַ גַּם כֵּן תְּפִלִּין יֵשׁ לְהַמְתִּין עוֹד מְעַט וְהוּא עַד שֶׁיַּכִּיר אֶת חֲבֵרוֹ בְּרִחוּק אַרְבַּע אַמּוֹת, וְאִם מַנִּיחַ מִקֹּדֶם יָפֵה בִּלֹא בְּרָכָה וּכְשֶׁיַּגִּיעַ הַזְּמַן יִמְשַׁמֵּשׁ וִיבָרֵךְ וְכַנַּ״ל בְּסִימָן ל׳ סָעִיף ג׳:

* **יָצָא. הֵיינוּ בְּדִיעֲבַד,** כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (סק״ד), וְכֵן הָעִתִּיקוּ הַרְבֵּה אַחֲרוֹנִים, **וְהַפְּרִי חָדָשׁ חוֹלֵק עַל הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ וְסָבִירָא לֵיהּ דְּמִשֶּׁהָאִיר הוּא זְמַנָּהּ לְכַתְּחִלָּה, רַק לְוַתִּיקִין הוּא קֹדֶם הָנֵץ. וְאָמְנָם** לְפִי מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ לְמַעְלָה דְּקֹדֶם שֶׁהֵאִיר לֹא יָצָא אַף בְּדִיעֲבַד, אִם כֵּן **מוּכָח מִכָּל הַפּוֹסְקִים דְּאַף אַחַר שֶׁהֵאִיר לְכַתְּחִלָּה אֵין לְהִתְפַּלֵּל דַּוְקָא עַדַיִן בִּכְלַל עַמּוּד הַשַּׁחַר.** גַּם אֵין נַפְקָא מִינָּהּ בְּכָל זֶה לְדִינָא לְדִירְדִין, דִּדְבָרָיו הוּא רַק לְעִקַּר מִצְוַת תְּפִלָּה, אֲבָל לְפִי מַה שֶּׁכָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל נוֹהֵג וְהֵיכִר לְכַתְּחִלָּה לְסָמֹךְ גְּאֻלָּה לַתְּפִלָּה אֵיךְ יָכוֹל לְכַתְּחִלָּה לְהִתְפַּלֵּל תֵּכֶף מִשֶּׁיָּאִיר הַיּוֹם, הָא **הַנּוֹהֲגִין לְהַקֵּל.** עַיֵּן בְּבֵ״ח (שם) וּבְדִידְהוּ בְּסִימָן נ״ח (ס״א). מַה שֶּׁכָּתְבוּ (סק״א) וּדְרִישָׁה (שם) וְעַיֵּן לְעֵיל בְּסִימָן נ״ח בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד״ה משיראה), **אַף לְמִצְוָה מִן הַמֻּבְחָר לְכוֹלֵי עָלְמָא אֵין**

שַׁעַר הַצִּיּוּן

א (ס) תַּלְמִידֵי רַבֵּנוּ יוֹנָה (ד: ד״ה עד) **וְהָעֲרוּךְ** (ערך נץ): **(ב) אֵלִיָּה רַבָּה** (סק״ב) **וְזֶרַח** (תפלה ס״א): **(ג) פְּרִי מְגַדִּים** (א״א סק״א): **(ד) חַיֵּי אָדָם** (ח״א כלל ס״ז ס״א): **(ה) גַּם בְּזֶרַח הַחַיִּים** (שם), **וּמִשְׁמַע מִדִּרְךְ הַחַיִּים** דְּזֶה מֻתָּר אַף **לְאֵלִיָּה רַבָּה** (שם) **שֶׁמְּחַמִּיר בִּימֵי הַסְּלִיחוֹת, וְהַטַּעַם אֲפִלּוּ מִשּׁוּם שֶׁהֵיוּ נְעוֹרִים** שעה ד׳ מעלות השחר שהוא שליש היום. משמע שסובר כהמגן אברהם שהיום מתחיל מעלות השחר, אבל בסידור הרב בהלכות קריאת שמע ותפלה (ד״ה זמן ק״ש) מוכח בדברי שהיום מתחיל מהנץ ועד השקיעה וכדעת הגר״א. **ד]** ראה בליקוטי דברי הרב לשו״ע.

ליקוטי דברי הרב: א] ובשו״ע הרב (ס״א) כתב: אבל בדיעבד אם עבר והתפלל ׳משעלה עמוד השחר׳ יצא, ואף לכתחילה יכול לעשות כן בשעת הדחק. **ב]** ובשו״ע הרב (סי׳ נח ס״ח) כתב שיצא בדיעבד בכל ענין. **ג]** ועיין בשו״ע הרב (ס״א) שכתב: ונמשך זמנו עד סוף

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

ה שָׁם י״ד (ע״א). ו רַבֵּנוּ יוֹנָה שָׁם (ח. ד״ה ודוקא) וְרַבֵּנוּ יְרוּחָם (נתיב ג ח״ג) בְּשֵׁם גָּאוֹן. ז אָרְחוֹת חַיִּים (סי׳ יד). ח הָרַאֲבַ״ד וְהָרַשְׁבָּ״א (יד. ד״ה אמר להו). ט בְּרָכוֹת י״ד (ע״א).

לוֹ שָׂכָר כִּתְפִלָּה בִּזְמַנָּהּ, שְׂכַר תְּפִלָּה מִיהָא אִיכָּא. הַגָּה: (ז) *וְאַחַר חֲצוֹת אָסוּר (ד) לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלַּת שַׁחֲרִית (בית יוסף ד״ה ואם עבר) בְּשֵׁם הרשב״א פרק תפלת השחר (כו. ד״ה איבעיא) וְעַיֵּן לְקַמָּן רֵישׁ סִימָן ק״ח: ב הכֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ (ח) זְמַן (ה) תְּפִלָּה, אָסוּר לְאָדָם (ט) לְהַקְדִּים (י) לְפֶתַח חֲבֵרוֹ לִתֵּן לוֹ (ו) שָׁלוֹם, מִשּׁוּם (יא) ושְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁלוֹם, אֲבָל מֻתָּר לוֹמַר לוֹ צַפְרָא דְּמָרֵי טָב. *וַאֲפִלּוּ זֶה אֵינוֹ מֻתָּר אֶלָּא (יב) כְּשֶׁהֻצְרַךְ לָלֶכֶת לִרְאוֹת אֵיזֶה (ז) עֵסֶק, אֲבָל אִם אֵינוֹ הוֹלֵךְ אֶלָּא לְהַקְבִּיל פָּנָיו קֹדֶם תְּפִלָּה, אֲפִלּוּ זֶה הַלָּשׁוֹן אָסוּר. וְכֵן אָסוּר לִכְרֹעַ לוֹ כְּשֶׁמַּשְׁכִּים לְפִתְחוֹ, (יג) זוְיֵשׁ אוֹמְרִים דִּכְרִיעָה אֲסוּרָה אֲפִלּוּ בְּלֹא מַשְׁכִּים לְפִתְחוֹ. וְאִם הִתְחִיל לְבָרֵךְ הַבְּרָכוֹת, (אַחַר כָּךְ (יד) אֵין (ח) לָחוּשׁ כָּל כָּךְ. וְאִם אֵינוֹ מַשְׁכִּים לְפִתְחוֹ אֶלָּא שֶׁפָּגַע בּוֹ בַּדֶּרֶךְ, מֻתָּר לִתֵּן לוֹ שָׁלוֹם. חוְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֲפִלּוּ (טו) בְּמוֹצֵא חֲבֵרוֹ בַּשּׁוּק לֹא יֹאמַר לוֹ אֶלָּא צַפְרָא דְּמָרֵי (ט) טָב, (טז) כְּדֵי שֶׁיִּתֵּן לֵב שֶׁהוּא אָסוּר לְהִתְעַכֵּב בִּדְבָרִים אֲחֵרִים כְּלָל עַד שֶׁיִּתְפַּלֵּל: ג טאָסוּר לוֹ (יז) לְהִתְעַסֵּק (יח) בִּצְרָכָיו אוֹ (יט) לֵילֵךְ לַדֶּרֶךְ (כ) עַד שֶׁיִּתְפַּלֵּל תְּפִלַּת (י) [י] שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה. (וְיֵשׁ מְקִילִין לְאַחַר שֶׁאָמְרוּ מִקְצָת בְּרָכוֹת קֹדֶם בָּרוּךְ שֶׁאָמַר,

שַׁעֲרֵי תְשׁוּבָה

ג [י] שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה. עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן רנ״א (מג״א סק״ו) בְּשֵׁם סֵדֶר הַיּוֹם (סדר הכנת השבת) לְעִנְיַן צָרְכֵי שַׁבָּת שֶׁאִם לֹא יִמְצָא אַחַר כָּךְ לִקְנוֹת יִקְנֶה תְּחִלָּה וְאַחַר כָּךְ יִתְפַּלֵּל, וְאִם הַצִּבּוּר מִתְפַּלְּלִים לֹא יִפְרשׁ מֵהֶם, וְאֵין לְיָחִיד לְהִתְחַסֵּד יוֹתֵר מֵהֶם, כִּי כָּל מַה שֶּׁהַצִּבּוּר עוֹשִׂים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חָפֵץ בּוֹ כוּ׳, עַיֵּן שָׁם בְּסֵדֶר הַיּוֹם. וְעַיֵּן הַלַּיְלָה מַמָּשׁ אָזְלִינַן, עַיֵּן שָׁם:

בְּאֵר הֵיטֵב

(ד) לְהִתְפַּלֵּל. וְהַבַּ״ח (ס״ב) חוֹלֵק עַל זֶה וּמַתִּיר לְהִתְפַּלֵּל אַחַר חֲצוֹת עַד שְׁלִישׁ הַיּוֹם: שֶׁיַּגִּיעַ זְמַן מִנְחָה גְּדוֹלָה, עַיֵּן שָׁם. וְכֵן פָּסַק הַטַּ״ז (סק״א) לְמַעֲשֶׂה, רַק שֶׁמִּזְּמַן מִנְחָה גְּדוֹלָה שֶׁהוּא שֵׁשׁ שָׁעוֹת וּמֶחֱצָה יִתְפַּלֵּל מִנְחָה תְּחִלָּה וְאַחַר כָּךְ יַשְׁלִים שֶׁל שַׁחֲרִית, עַיֵּן שָׁם, וְכֵן כָּתַב הַשְּׁיָרֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגב״י סק״ב) וּפְרִי חָדָשׁ. וּמָגֵן אַבְרָהָם (סק״ה) כָּתַב דְּבָאֱמֶת זְמַן מִנְחָה מַתְחִיל אַחַר חֲצוֹת, אִם כֵּן יִתְפַּלֵּל מִנְחָה שְׁתַּיִם. [וּבְסֵפֶר אֵלִיָּהוּ רַבָּה (סק״ג) הִכְרִיעַ כְּדַעַת הַבַּ״ח וְטַ״ז, מִיהוּ אִם עָבַר בְּמֵזִיד נִרְאֶה לוֹ לִפְסֹק כַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ]: ב (ה) תְּפִלָּה. הַיְינוּ מֵעַמּוּד הַשַּׁחַר: (ו) שָׁלוֹם. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֲבָדִים עִבְרִים אוֹ מְשָׁרְתִים שֶׁצָּרִיךְ שֶׁיְּשַׁמְּשׁוּהוּ, יַזְהִירֵם מִבָּעֶרֶב שֶׁבְּקוּמָם מִמִּטָּתָם יִרְחֲצוּ יְדֵיהֶם וִיבָרְכוּ הַבְּרָכוֹת וְיִקְרְאוּ פָּרָשָׁה רִאשׁוֹנָה שֶׁל שְׁמַע, וְאַחַר כָּךְ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת צְרָכָיו. הֲלָכוֹת קְטַנּוֹת חֵלֶק ב׳ סִימָן ד׳. וּבִתְשׁוּבַת שְׁבוּת יַעֲקֹב חֵלֶק ב׳ סִימָן כ״ב כָּתַב עָלָיו דִּלְכָל זֶה הוּא מִמִּדַּת חֲסִידוּת, אֲבָל מִדִּינָא אֵין קְפִידָא, עַיֵּן שָׁם: (ז) עֵסֶק. וְאַגַּב זֶה הוֹלֵךְ לְפֶתַח חֲבֵרוֹ לוֹמַר צַפְרָא דְּמָרָא טָב, אֲבָל לִתֵּן לוֹ שָׁלוֹם אֲפִלּוּ בְּכַהַאי גַּוְנָא אָסוּר. מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ז): (ח) לָחוּשׁ. פֵּרוּשׁ דְּאָז מֻתָּר לִכְרֹעַ כְּשֶׁאֵין מַשְׁכִּים לְפִתְחוֹ, אֲבָל בְּמַשְׁכִּים לְפִתְחוֹ בֵּין לִכְרֹעַ אוֹ נְתִינַת שָׁלוֹם אֲפִלּוּ הִתְחִיל הַבְּרָכוֹת אָסוּר. לֶחֶם חֲמוּדוֹת (פרק ב אות כט) בַּ״ח (ס״ג) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ח) וְטַ״ז (סק״ב) וּפְרִי חָדָשׁ: (ט) טָב. וְלֹא יִתֵּן לוֹ שָׁלוֹם אַף עַל פִּי שֶׁרָגִיל לִתֵּן לוֹ שָׁלוֹם. מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ט): ג (י) שְׁמוֹנֶה

בֵּאוּר הֲלָכָה

* וְאַחַר חֲצוֹת וְכוּ׳. וְעַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (סק״ז) לְעִנְיַן הַחֲצִי שָׁעָה שֶׁאַחַר חֲצוֹת. וְאַחַר חֲצִי שָׁעָה זוֹ לְכוּלֵּי עָלְמָא שׁוּב לֹא יִתְפַּלֵּל תְּפִלַּת שַׁחֲרִית, אֲפִלּוּ אִם מַה שֶּׁלֹּא הִתְפַּלֵּל עַד עַתָּה הָיָה בְּאֹנֶס וְכָל שֶׁכֵּן בְּמֵזִיד. וְהַמִּתְפַּלֵּל, בִּרְכוֹתָיו לְבַטָּלָה לְכַמָּה פּוֹסְקִים, אֶלָּא יִתְפַּלֵּל מִתְּחִלָּה מִנְחָה וְאַחַר כָּךְ שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה בִּשְׁבִיל שַׁחֲרִית לְהַשְׁלָמָה, וְהוּא שֶׁבִּטּוּל הַתְּפִלָּה הָיָה מִתְּחִלָּה בְּאֹנֶס וְלֹא בְּמֵזִיד, וּכְדִלְקַמָּן בְּסִימָן ק״ח, וּקְצָת תַּקָּנָה עַיֵּן לָזֶה שָׁם בְּסָעִיף ז׳:

ב * וַאֲפִלּוּ זֶה אֵינוֹ מֻתָּר אֶלָּא כְּשֶׁהֻצְרַךְ וְכוּ׳. עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס״ק יב) מַה

מִשְׁנָה בְרוּרָה

אַף עַל פִּי כֵן יָצָא יְדֵי חוֹבַת תְּפִלָּה אַף שֶׁהָיְתָה שֶׁלֹּא בִּזְמַנָּהּ. וְהוּא הַדִּין שֶׁלְּכַתְּחִלָּה אִם לֹא הִתְפַּלֵּל מִקֹּדֶם, (יב) צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל אַחַר אַרְבַּע שָׁעוֹת עַד חֲצוֹת רַק שֶׁאֵין לוֹ שְׂכַר כִּתְפִלָּה בִּזְמַנָּהּ. אוְטוֹב שֶׁיִּתְפַּלֵּל אָז בְּתוֹרַת נְדָבָה כִּי (יג) יֵשׁ פּוֹסְקִים שֶׁסּוֹבְרִים דִּבְהֵזִיד עַד אַרְבַּע שָׁעוֹת שׁוּב לֹא מָצֵי לְהִתְפַּלֵּל כְּלָל, עַל כֵּן יִתְפַּלֵּל וְיַתְנֶה שֶׁאִם מִצַּד הַדִּין הוּא פָּטוּר הוּא בְּתוֹרַת נְדָבָה [פְּרִי מְגָדִים (מש״ז סק״א)]: (ז) וְאַחַר חֲצוֹת. מַשְׁמַע מִלְּשׁוֹן הָרַ״ב דַּאֲפִלּוּ תֵּכֶף אַחַר חֲצוֹת אָסוּר לְהִתְפַּלֵּל שַׁחֲרִית וְאַדְּלְעֵיל קָאֵי בֵּין עָבַר בְּמֵזִיד אוֹ טָעָה בְּשׁוֹגֵג, וְיֵשׁ מְקִילִין בַּחֲצִי שָׁעָה שֶׁאַחַר חֲצוֹת. וּלְדִינָא מַשְׁמַע מִפְּרִי מְגָדִים (א״א סק״ה) וְדֶרֶךְ הַחַיִּים (זמן תפילה ס״ג) שֶׁאֵין לָזוּז מִפְּסַק הָרַ״ב. וְכֵן מַשְׁמַע מִבֵּאוּר הַגְּרָ״א דְּבֶאֱמֶת כְּבָר הִגִּיעַ זְמַן מִנְחָה שֶׁמַּתְחֶלֶת מִתְּחִלַּת שֶׁבַע אֶלָּא מִטַּעַם שֶׁאֵין אָנוּ בְּקִיאִים וְשֶׁמָּא יָבֹא לִטְעוֹת וְעַל כֵּן אָסְרוּ חֲזַ״ל. עַל כֵּן כְּשֶׁשָּׁגַג אוֹ נֶאֱנַס וְלֹא הִתְפַּלֵּל קֹדֶם חֲצוֹת, יַמְתִּין אַחַר חֲצוֹת חֲצִי שָׁעָה (דְּהַיְנוּ כְּדֵי שֶׁיַּגִּיעַ זְמַן תְּפִלַּת מִנְחָה) וְיִתְפַּלֵּל מִנְחָה וְאַחַר כָּךְ שַׁחֲרִית בְּתוֹרַת הַשְׁלָמָה, וְלֹא לְהֵפֶךְ. וְגַם דַּוְקָא בְּשָׁגַג אוֹ נֶאֱנַס, אֲבָל בְּמֵזִיד אֵין לוֹ תַּקָּנָה כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר כָּל זֶה בְּסִימָן ק״ח. אָמְנָם בבְּדִיעֲבַד אִם הִתְפַּלֵּל שַׁחֲרִית בַּחֲצִי שָׁעָה זוֹ שֶׁאַחַר חֲצוֹת, יָצָא וְאֵין צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל שֵׁנִית [דֶּרֶךְ הַחַיִּים (שם) עַיֵּן שָׁם עוֹד], וְעַיֵּן בְּחִדּוּשֵׁי רַבִּי עֲקִיבָא אֵיגֶר מַה שֶּׁכָּתַב בְּשֵׁם הַצְּלַ״ח (כו. ד״ה כולי יומא) בְּעִנְיָן זֶה: ב (ח) זְמַן תְּפִלָּה. הַיְנוּ (יד) מֵעַמּוּד הַשַּׁחַר, וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה בְּסָעִיף א׳ (ד״ה ואם): (ט) לְהַקְדִּים וְכוּ׳. (טו) וְהוּא הַדִּין אִם הוֹלֵךְ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת מִמְּקוֹם הַקָּבוּעַ לוֹ לִמְקוֹם חֲבֵרוֹ לִתֵּן לוֹ שָׁלוֹם: (י) לְפֶתַח חֲבֵרוֹ. וְהוּא הַדִּין אִם הָיָה אָבִיו אוֹ רַבּוֹ. וְאִם יֵשׁ לָחוּשׁ לְאֵיבַת גַּבְרָא אַלָּמָא, אִם יָכוֹל לִתֵּן יָדוֹ בְּלֹא אֲמִירַת שָׁלוֹם שַׁפִּיר דָּמֵי [פְּרִי מְגָדִים (א״א סק״ט)]. וּכְשֶׁפְּגָעוֹ בַּדֶּרֶךְ, יֵשׁ לְהָקֵל בְּגַבְרָא אַלָּמָא גַּם בַּאֲמִירַת שָׁלוֹם, דִּבְלָאו הָכִי מִדִּינָא מֻתָּר וּכְדִלְקַמָּן כַּנַּ״ל: (יא) דִּשְׁמוֹ וְכוּ׳. וְאֵין רָאוּי לְהַזְכִּיר שְׁמוֹ עַל הָאָדָם וְלִכְבוֹדוֹ קֹדֶם שֶׁמְּכַבֵּד לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּבִלְשׁוֹן לַעַ״ז יֵשׁ לְעַיֵּן. וּמִסְתַּבְּרָא דְּאִם אוֹמֵר הָרַחוּם יְרַחֶמְךָ אוֹ הַחַנּוּן יְחָנֶּנְךָ וְכַדּוֹמֶה שָׁרֵי, דִּמְבָרְכוֹ בִּשְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא [פְּרִי מְגָדִים (מש״ז סק״ב) עַיֵּן שָׁם עוֹד]: (יב) כְּשֶׁהֻצְרַךְ. רְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁהֻצְרַךְ לָלֶכֶת דֶּרֶךְ חֲצֵרוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ בִּרְאִיַּת אֵיזֶה עֵסֶק, (טז) וְאַגַּב זֶה הוֹלֵךְ לְפִתְחוֹ לוֹמַר לוֹ צַפְרָא דְּמָרֵי טָב, אֲבָל לִתֵּן לוֹ שָׁלוֹם אַף בְּכַהַאי גַּוְנָא אָסוּר, וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד״ה ואפילו). וְדַע דְּמַה שֶּׁכָּתַב הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ לִרְאוֹת אֵיזֶה עֵסֶק, (יז) דַּוְקָא לִרְאוֹת, אֲבָל לְהִתְעַסֵּק מַמָּשׁ אָסוּר קֹדֶם הַתְּפִלָּה וּכְדִלְקַמָּן בְּסָעִיף ג׳: (יג) וְיֵשׁ אוֹמְרִים וְכוּ׳. וְכֵן יֵשׁ לְהוֹרוֹת [בַּ״ח (ס״ג) וְעוֹלַת תָּמִיד (סק״ט)]: (יד) אֵין לָחוּשׁ. פֵּרוּשׁ דְּאָז מֻתָּר לִכְרֹעַ כְּשֶׁאֵין מַשְׁכִּים לְפִתְחוֹ, (יח) אֲבָל בְּמַשְׁכִּים לְפִתְחוֹ, בֵּין לִכְרֹעַ אוֹ נְתִינַת שָׁלוֹם, אֲפִלּוּ הִתְחִיל בַּבְּרָכוֹת אָסוּר: (טו) בְּמוֹצֵא וְכוּ׳. (יט) וְלֹא יִתֵּן לוֹ שָׁלוֹם אַף עַל פִּי שֶׁרָגִיל לִתֵּן לוֹ שָׁלוֹם: (טז) כְּדֵי שֶׁיִּתֵּן. רְצוֹנוֹ לוֹמַר דְּאַף דְּמִדִּינָא מֻתָּר, מִכָּל מָקוֹם (כ) נָהֲגוּ קַדְמוֹנֵינוּ לְהַחְמִיר בָּזֶה מִזֶּה הַטַּעַם, וְאִם הִתְחִיל הַבְּרָכוֹת (כא) אֵין לָחוּשׁ כָּל כָּךְ וּמֻתָּר לִתֵּן שָׁלוֹם. וְכָל זֶה לִפְתֹּחַ לוֹמַר לַחֲבֵרוֹ שָׁלוֹם, (כב) אֲבָל כְּשֶׁחֲבֵרוֹ שׁוֹאֵל בִּשְׁלוֹמוֹ מֻתָּר לְהָשִׁיב בְּכָל עִנְיָן, (כג) וְכָל שֶׁכֵּן דְּמִי שֶׁכְּבָר הִתְפַּלֵּל מֻתָּר לְהַשְׁכִּים לְפִתְחוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ שֶׁלֹּא הִתְפַּלֵּל לִתֵּן לוֹ שָׁלוֹם, אַף עַל פִּי שֶׁיִּצְטָרֵךְ לַהֲשִׁיבוֹ: ג (יז) לְהִתְעַסֵּק וְכוּ׳. וְקֹדֶם אוֹר הַבֹּקֶר שָׁרֵי לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה [שְׁלָ״ה (מסכת תמיד נר מצוה יח) וְחָכְמַת שְׁלֹמֹה (ה: ד״ה אלא)]. וְכָתַב הָאֵלִיָּה רַבָּה (סק״ח) דְּמִכָּל מָקוֹם אֵין לַעֲשׂוֹת שׁוּם עִנְיָן עַד שֶׁיְּבָרֵךְ סֵדֶר הַבְּרָכוֹת. וּפָשׁוּט דְּכַוָּנָתוֹ בַּחֲצִי שָׁעָה שֶׁסָּמוּךְ לְאוֹר הַבֹּקֶר: (יח) בִּצְרָכָיו. וּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֲבָדִים עִבְרִים אוֹ מְשָׁרְתִים שֶׁצָּרִיךְ שֶׁיְּשַׁמְּשׁוּהוּ, יַזְהִירֵם מִבָּעֶרֶב שֶׁבְּקוּמָם מִמִּטָּתָם יִרְחֲצוּ יְדֵיהֶם וִיבָרְכוּ הַבְּרָכוֹת וְיִקְרְאוּ פָּרָשָׁה (אַחַת) [רִאשׁוֹנָה] שֶׁל שְׁמַע וְאַחַר כָּךְ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת צְרָכָיו. (כד) וְכָל זֶה הוּא מִמִּדַּת חֲסִידוּת, אֲבָל מִדִּינָא אֵין קְפֵידָא: (יט) לֵילֵךְ לַדֶּרֶךְ. וַאֲפִלּוּ (כה) קֹדֶם מִנְחָה וּמַעֲרִיב אִם הִגִּיעַ זְמַנָּם דִּינָם כְּמוֹ קֹדֶם שַׁחֲרִית: (כ) עַד שֶׁיִּתְפַּלֵּל. וַאֲפִלּוּ (כו) אִם בַּמָּקוֹם שֶׁיָּבֹא יִהְיֶה יָכוֹל גַּם כֵּן לְהִתְפַּלֵּל עִם הַצִּבּוּר בִּזְמַנּוֹ, אַף עַל פִּי כֵן אָסוּר,

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(יב) פְּרִי מְגָדִים (מש״ז סק״א): (יג) רַאֲבַ״ן (סי׳ קסז) וּפְרִי חָדָשׁ וְכֵן מְצַדֵּד הַגְּרָ״א בְּבֵאוּרוֹ אות כט) וּמָגֵן אַבְרָהָם (סק״ח) וְהַגְּרָ״א וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: (יד) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ט): (כ) דֶּרֶךְ הַחַיִּים (שם): ב (יד) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ו) וְדֶרֶךְ הַחַיִּים (דברים האסורים קודם התפילה ס״א) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים, דְּלֹא כְּטַ״ז (סק״ג ע״ש) דְּסוֹבֵר מִנֵּץ הַחַמָּה: (טו) פְּרִי מְגָדִים (א״א סק״ז) וְדֶרֶךְ הַחַיִּים (שם) וְכֵן מְצַדֵּד בְּעוֹלַת תָּמִיד (סק״ח): (טז) מִמָּגֵן אַבְרָהָם (סק״ז) וְדֶרֶךְ הַחַיִּים (שם): (יז) פְּרִי מְגָדִים (א״א סק״ח) וְדֶרֶךְ הַחַיִּים (שם): (יח) לֶחֶם חֲמוּדוֹת (דברי חמודות פרק ב אות כט) וּמָגֵן אַבְרָהָם (סק״ח) וְהַגְּרָ״א וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: (יט) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ט): (כ) דֶּרֶךְ הַחַיִּים (שם): (כא) פְּרִי מְגָדִים (שם) וְדֶרֶךְ הַחַיִּים (שם ס״ב): (כב) דֶּרֶךְ הַחַיִּים (שם ס״א): (כג) מִלְּעֵיל בְּסִימָן ס״ו בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה סָעִיף קָטָן ד׳: ג (כד) שְׁבוּת יַעֲקֹב (ח״ב סי׳ כב) וּמָגֵן גִּבּוֹרִים (אלף המגן סק״ח) דְּלֹא כַּהֲלָכוֹת קְטַנּוֹת (ח״ב סי׳ ד): (כה) כֶּסֶף מִשְׁנֶה (פ״ו ה״ד) בְּשֵׁם הָרַב מָנוֹחַ, וּפְרִי מְגָדִים (א״א סק״ו): (כו) דֶּרֶךְ הַחַיִּים (שם ס״ג):

ליקוטי דברי הרב: א] ובשו״ע הרב (ס״ב) לא הזכיר שטוב להתפלל בתורת נדבה, אלא סתם וכתב: ואפילו לכתחילה יכול להתפלל שחרית עד חצות אם עבר ולא התפלל קודם לכן, אפילו עבר במזיד. ב] ובשו״ע הרב לא כתב דין זה.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah